

KIÁLLITÁSI ÉRTESÍTŐ.

A PÉCSI ÁLTALÁNOS MŰ-, IPAR-, TERMENY- S ÁLLATKIÁLLITÁS

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK NAPONKÉNT.

Előfizetési ára:

A kiállítás tartamára 2 frt.

Egyes szám 7 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben
s a dohánytözsden.

Hirdetési árak:

10-szeri hirdetésnél 1 basábon
1 pett sor 5 kr.
5-szöri hirdetésnél 6 kr.
1-szeri hirdetésnél 8 kr.
Minden hirdetéshez 30 kr.
bélyegdíj fizetendő.

Szerkesztőség:

Király-utca 14. sz.

Szerkesztik és kiadják:

Feller Mihály,
Haksch Lajos,

Lenkel Lajos,
Várady Ferencz.

Kiadóhivatal:

Király-utca 14. sz.

A kiállítási terület jövője.

Pécsen, 1888. augusztus 17.

Történnék még csudák a világon. Messze eljár majd hírünk az ország határán túl — és regélni fognak majd évtizedek múlva Pécsről, a takarékos Pécsről, melynek falai között általános kiállítás folyt le, és majd ha elérkezik az a minden létező dolognál elkerülhetetlen pillanat, hogy volt, és becsukódik az a kapu, mely annyi szép dolgot zárt el és könybe borul szép Pannonia a mulandóság fölött, mely még a legszebb és legkedvesebb tárgy létezésének idejét is korlátok közé zárja, akkor fog napfényre jönni az a nagy csuda — a pécsi általános kiállítás — deficit nélküli jövedelmet fog kimutatni.

A kiállítás látogatottsága maig oly nagyfokú volt, hogy — mitől a pessimisták annyira félték — a deficit máris ki van zárva, vagyis magyarán mondva, a kiállítás költségei már eddig fedezve is vannak. Tehát minden jövedelem, melyre ezentúl számítani jogosan lehet és mely, tekintve az eddigi látogatottságot, magára vártni nem fog — tiszta nyereség, melynek mikénti felhasználásáról, mint az jó gazdákhhoz illik, már ma helyes volna gondoskodni.

Ismert dolog, hogy a kiállítás létrehozása és megtarthatása körül Pécs szab. kir. város törvényhatóságának anyagi tekintetben cardinális érdemei vannak. Hozzájárultak annak anyagi támogatásához a pécsi iparkamara, a baranyai gazdasági egyesület is, mégis senki el nem fogja vitatni azt, hogy a város eddig tőle meg nem szokott módon

pártolta a kiállítás eszméjét és részese a sikernek. Minthogy pedig a város alatt annak közönségét, polgárságát értjük, nem szorul bővebb magyarázatra, ha azon óhajunknak adunk kifejezést, hogy a kiállítási fölöslegből az egész közönségre háramolják a haszon, és ez abból állana, ha a kiállítási terület, az expositió bezárta után is fenntartatik, ha az parkká alakítatik át, és így a mellett, hogy épen marad, mit elpusztítani vétek volna, új, felette alkalmas üdülő helyet nyerne közönségünk, és ezen majdan hűsítő árnyat nyújtó park tetemesen hozzájárulna a város szépségének emeléséhez.

Régi óhaja a város lakosságának, hogy a sétatéren kívül, mely minden modern jeleget nélkülöz és a város lakosságának számával sem áll már arányban, még egy más alakú, más minőségű sétáló-helylyel is rendelkezék. De ismerve a városnak minden oldalról igénybe vett anyagi tehetségét, ennek megvalósulására alig lehetne rendes körülmények között remény. De most a véletlen jár kezünkre, és mulasztást követnénk el, ha a kompetens közegek figyelmét fel nem hívjuk, hogy tartsuk fenn a kiállítási területet jelen alakjában.

A kiállítási, vagy ugynevezett torna-tér még rövid idő előtt elhanyagolt pusztaság volt, hol fürge gyermekek szaladgáltak hegyen-völgyön le és csak mióta oda épült a nyári színház, szokott a nagyobb közönség is oda járni. Ott áll a díszes tornacsarnok, ott a jótékony nőegylet helyisége és ma már mindenki kibékült azon gondolattal, hogy az építendő új pécsi színház számára

városunkban nincs más hely. Olyan ma az egész kiállítási terület, mint egy díszes téli kert, melyben a virágágyakból illatos rózsák, szingazdag virágok virágzanak. Meg kell mindent hagyni, a mi jogosan a kiállítási bizottság tulajdonát képezi, és ha befásítják a szép utakat, megmarad az igazgatósági épület némi átalakítással vendéglőnek és a kerítés sem romboltatik le, — szebb dolgot nem is kívánhatunk magunknak.

Menjünk Ausztria, vagy a külföld legkisebb városába, mind bővelkedik kertekben, veteményekben, hol szívesen időz a közönség, mert ott találkozhatik, ott sétálhat, cseveghet, és nincs ráutalva a korcsmázásra mint épen nálunk, hol ha valaki épenséggel otthon maradni nem akar, vagy az utczákon barangol végig, élvezve a városi port, vagy korcsmát és kedvházat keres fel. Ki ne emlékeznék az Engel (Czindery) kertben töltött kellemes nyári estékre, dalestélyekre, és mint mult az el egész váratlanul, mert a magántulajdonosnak saját területére szüksége volt.

Sokan rosszalották ezt a tulajdonostól, de hát senkinek a magántulajdonba beszállása nincs.

Itt van az alkalom, hogy a város ezen hiányán segítve legyen. Tartassék fenn a kiállítási terület jelen állapotában és vegye a város oltalma alá a telepítvényeket, hogy ott, hol ma az ipar remekeit csodáljuk meg, mindig szívesen emlékezzünk vissza az elmúlt szép napokra.

Legyen a pécsi ált. kiállítási területből „Pécs városi kert” és szebb befejezést

TÁRCZA.

A Kossuth-bankók clichéi. *)

A legújabb időben híre terjedt, hogy az 1848—9-iki Kossuth-bankók rézmetszetű mintái napfényre kerültek, s hogy azok Kerschek Gyula temesvári polgárnak birtokában vannak. A dologról eleget irtak a fővárosi lapok részben tévesen, részint föltületesen; ámbár, hogy velük alaposabban és részletesebben foglalkozunk, úgy történelmi, mint régészeti tekintetben megérdemlik; úgyis sok minden elpusztult és megsemmisített az üldözés napjaiban és utána, miknek ismerete manapság, midőn már e mozgalmas idők történetét higgadtabb vérell és itélettel vizsgáljuk, a történelmi bizottság szempontjából is igen fontos lenne.

Tudjuk, hogy a nagyszerű küzdelem után a menekülők csak Délmagyarországot találták nyitva, s így sok minden dolog, mit elrejtteni tanácsos volt, Arad vidékén talált biztos rejtekhelyet. Így e rézmetszetek is a bankósajtókkal együtt az aradi várban maradhattak s az osztrákok kezébe kerülve, legnagyobb részben szétromboltattak; e néhány cliché megmaradása is a véletlennek és kegyeletnek eredménye.

Kerschek Gyulának apja, K. József a szabadságharc idejében Uj-Aradon postamester volt;

*) Láthatók a fölső kiállításon.

ugyan ő sóval és egyéb vegyes árukkal is kereskedett.

Miután Kossuth Lajos az aradi várból elmenekült, a magyarság nagy zavarba jött: bevonult az orosz, s utána mindjárt az osztrák, ekkor kezdődött a várban a szabad lopás, ki mihez hozzáférhetett, mi a magyar kormányhoz tartozott, azt az osztrákok széthordták vagy elrombolták. Így történt, hogy mindjárt másnap Kossuth Lajos távozta után Kerschek József üzletében két osztrák közkatona jelent meg hátukon kisebbszertű zsákokkal és nejenek sz. Rajcsányi Máriának ócska ólmot kínáltak megvétele. A nő megnézte s a rézlapokról csakhamar felismerte, hogy tulajdonképpen mik, megmutatta férjének s egyuttal biztatta, hogy vegyék meg. Ami meg is történt.

De csakhamar köztudomásra jutott a szabadságharcnak gyászos vége: a világosi fegyverletétel; a Kossuth bankók persze végleg hitelüket veszítették, mi már jóval előbb is erősen megingott volt, sőt mindenfelé kihirdették, hogy a Kossuth bankókat és pénzt mindenki büntetés terhe alatt beadni el ne mulassza.

A család azonban semmi áron sem akart elválni a becses ereklyétől; miért is, hogy magukat az esetleges kutatások alkalmával némileg biztosítsák, éjjel elásták a clichéket kertjükben. Házuk a főutczában a templom közelében volt. De a földben a clichék nem soká maradtak. A család feladásoktól félt s még jobb helyre akarván elrejtteni a nő éjjel rejtekiükből fölvetta. Nagyrészt

félelmükben megolvastották, egyrészt pedig szalma és polyva közé rejtve kivitték Galsára s fenn a galasi szőlőhegynek tetején lévő présházuk nyitott tűzhelyének lábába ásták el úgy, hogy róla nem tudott a tulajdonoson s nejen kívül senki semmit. Itt feküdtek e clichék hosszú ideig, míg nem a férj meghalt 1869-ben; neje követte őt 1876-ban, ki is halálos ágyán elmondta gyermekeinek ez ereklyére vonatkozó titkot, kérve őket, hogy tartsák becsben és őrizzék meg, mint oly emléket, mi miatt ők, míg rejtegették nem csekély félelmet állottak ki. Az örökösök a szülők halála után csakugyan megtalálták, felvették és egymás között elosztották. Legtöbb van belőlük Kerschek Gyula úr birtokában, de nővérei is tartottak meg belőlük. Volt még e clichékből az időben Schark nevezetű új-aradi pintérmesternek birtokában is, de ő részben szintén megolvastotta, részben Kerschek Józsefnek ajándékozta a többihez, s így eddigi tudomásunk szerint ennél több nem létezik.

Eddig Kerschek Gyula úr előadása szerint.

A meglevő clichék a következők, az „egy forint”, „két forint”, „öt forint” és „tiz forint” feliratos rézmetszetek, köröskörül görbe vonal-ornamentikával; továbbá az utalvány „két pengő forintra” és a „harmincz krajczár” clichéi, egészen simán, minden ornamentális körzet nélkül; továbbá „Kossuth Lajos pénzügyminiszter”, „Rögler János pénztárnok”, „Völgyi Ferencz kincstári főpénztár” sajátkezű aláírásának clichéi, végre a

nem kívánhatunk ünnepélyünknek, mely ma lelkünket tölti el, és melynek sikere arra buzdíthat, hogy bátran fogjunk még a legnehezebbnek látszó dolgokba is, mert a nemes célt mindig siker koronázza. L.

A tanügy kiállításunkon.

A felső kiállítás, mely az egésznek előnyösen kidomborodó részét teszi, képviseli a városi és vidéki tanügyet három teremben. Elhelyezvük továbbá még itt a tanonczmunka-kiállítás egy teremben. A második emeleten megszemlélhetők két teremben a női kézimunkát feltüntető háziiparcikkék; egy teremben régészeti tárgyakat kapcsolatosan a fénykép, dilleltáns festészeti, aquarell műveket és Pécs sz. kir. város összes középületeinek rajzait szemlélheti; nyomban mellette az iskolaépület tágasabb termében, mely különben rajzterem, látjuk az orsz. képzőművészeti iskola és rajztanárképződe növendékeinek meglepő haladását feltüntető kiállítását, a nevesebb festők műveit, szoborcsoportozatokat, a „Pécsi Dalárda” nyert emléktárgyait, a városnak Hoffmann által ajándékozott szekrényben, a falon pedig különböző vízművi tervrajzot, a többi közt Pécs városa vízvezetékének tervrajzát is. Végre az országos képzőművészeti társulat vándorkiállítása egy teremben és folyosón rendeztetett, melynek megtekintéseért kivétel nélkül mindenkinek, hirlaptudósító és juritagokat sem véve ki, 20 krt kell fizetni. E terembe pálczát, nap- és esernyőt vinni tilos.

Tájékozással ismételtelen elsoroltuk részleteit a pécsi kiállítás ezen részének s most tartunk sorrendet, kezdve szemlénket azon teremben, hol a város által főtartott népiskolák és a polgári leányiskolák vannak elhelyezve.

A belépésnél egy körültekintés elég arra, hogy a szemlélőt meggyőzze annak általánosan izlése berendezéséről. A midőn a berendezésről szólunk, nem hagyhatjuk megemlítés nélkül, hogy azt már mult hó 15-ére Schneider István testületi elnök és igazgató felügyelete mellett rendezték el a tantestület férfi és nőtagjai, kik a tanügyi kiállítás rendezésével és végrehajtásával bizattak meg. A bejáratnál balra találjuk az Ágoston-téri népiskola leánynövendékeinek kézimunka-készítményeit, még pedig oly szakavatott rendszerű kivitelben, mint aminőt Magyarországon kevés helyen találunk. Minden osztályból 3—3 növendék munkája van kiállítva, kötelezett és a tanult minták alapján készített szorgalmi munkákból. A kézi-munka tanítási módszere a tömegoktatás, mely az első és a többi osztályban üteny szerint történik. A munkák egyszerre kezdetnek, pl. a harisnya-kötés és egyszerre nyerne befejezést. Utána következik a szigeti külvárosi leányok csinos munkái és a felső vámház-utcai iskolás leányoknak nagy szorgalomról tanuskodó készítményei. Mindannyi fokozatos tanmenetben a tömegoktatás módszere alapján. Ugyan-e sorban van kiállítva a munkakönyv, vagyis a kézimunka-terv

következetes fokozatossággal 10 keretben, melyet Borayné Bató Anna Ágoston-téri népisk. tanítónő a népiskola I—VI. osztályaira készítet, ügyes beosztással és kiváló szakismerettel. Minden intézetnél ott látjuk egyuttal az iskola fényképét, mely paloták bizonyosságot tesznek az iskolai hatóság áldozatkészségéről és azon korszellemről áthatott helyes felfogásról, melyet hazánkban sajnos, sok, igen sok helyen — bár ott is vannak intelligens elemek — nem találunk.

A kézimunkák után ugyanazon sorrendben következnek a növendékek írásbeli dolgozatai, melyek kiterjeszkednek magyar, német szépíráásra, nyelvtani dolgozatokra, térképekre és szabadkézi-, valamint mértani rajzokra. Ezekből meggyőződünk ugyan, hogy mindenütt helyes és következetes fokozatossággal gyakoroltatnak a növendékek, de a teljes egyöntetőség és az ezzel kapcsolatos végeredmény ugyanazonossága némi eltérést tüntet föl, mely helyes alapon szervezendő koncentrált vezetés mellett hamar el fog enyészni, hol oly derék tanítónők kezeibe van letéve a város tanügye, mint a minöket a pécsi tanítói kar bir. — Ugyancsak itt vannak a polg. leányiskolának szépírási, magyar, német és francia nyelvtani dolgozatai ügyes kivitelben. A szépíráásra vonatkozólag általánosan szintén van egy szerény megjegyzésünk. Ugy találtuk, hogy az ütenyrendszer, mely igaz a tanítóra nézve igen fárasztó, szép buzgósággal vitetett keresztül, de nem titkolhatjuk el, hogy a folytonos pedanterisztikus erély nem nyugszik oly alapon, mely ezen fontos tárgynak tanításánál elengedhetlenül kell, hogy minden tanítóban meglegyen.

Vidékiek iránti tekintetből Hemmerich pécsi torna-mester igen csinos tornászati felszerelést állított össze $\frac{1}{10}$ -ed méretben. E fölött van elhelyezve Trefort miniszter keretes mellképe s alatta az összes pécsi népokatási tanintézetek nagy gondalal összeállított statisztikája, melyet Schneider I. állított össze. Találunk itt még értesítőket, melyekből a pécsi iskolaszék előzékeny figyelméből az érdekelteknek juttatnak. Ugyanitt van a „Néptanodá”-nak 20 évfolyama. Az első évfolyam első száma 1867. december hóban jelent meg Salamon József szerkesztése mellett; a II-ik évfolyamnál már ott látjuk Schneider Istvánt, mint szerkesztőt. A III., IV. évfolyamot Wurga Ferencz és Repich Vincze szerkesztették; az V., VI. évfolyamokat Schneider, Repich. A VII-ik évfolyamtól kezdve ezen országosan elismert és méltányolt független tanügypolitikai szaklap Schneider István szerkesztése mellett áll fenn mai napig, amelyben Schneider szívós kitartással és oly sok önfeláldozó munkássággal védi és képviseli a tanügy és Magyarország néptanítóinak érdekeit.

Háziipar — női kézimunka.

A kiállított tárgyak egyes csoportjai közül, nem csekély jelentőségű az a csoport sem, mely egyrészt a háziipart, másrészt pedig a női kézműipart tünteti fel. Sok ezer kéz dolgozott hónapokon

át, a sok szebbnél-szebb czélszerű és hasznos munkákon, s valóban örömmel mondhatjuk, meglepetve állunk meg az egyes csoportoknál, látva a haladást, mely e téren oly bámulatos gyorsan emelkedik és tökélyesbül.

Két helyen vannak elrendezve. Az egyik t. i. a háziipar, a szinkör egész karzatát betölti, míg a másik, a női kézimunka a belvárosi népiskola 2. emeletén két teremben van berendezve. Miután bővebben szándékunk e tárggyal foglalkozni, legegyszerűs is a szinkörben elhelyezett háziiparról akarunk szólni.

A főbejáratnál jobbra a karzaton vannak a kalotaszegi varrottások. Nem tudjuk mit bámuljunk jobban, azt a sokféle változatos és nehéz kivitelű minták gyönyörű feldolgozását-e, vagy ama nemeslelkű honleány lankadatlan munkásságát, ki akadályt nem ismerő kitartással buzdítja, serkenti az ottani népet, gondoskodva másrészt arról is, hogy a készített tárgyak mint kereskedelmi cikkek jöjjenek a nagy közönség elé. Meggyőződünk, hogy mindenre alkalmas a varrottas, öltözékekre, ágyneműekre, sőt szobaberendezésekre is. Az utóbbit izléseesen látjuk összeállítva Egry Dezső uri-szoba berendezésében. Aki pedig meg akar győződni a varrottas tartósságáról, tekintve meg a 100—200 éves darabokat, (ezekből is van a kiállításon) melyeknél jobb ajánlat nem is szükséges.

A varrottásoktól balra, Baranyamegye egyes vidékéről látunk népmunkákat. Sajnálatlalt kell tapasztalnunk, hogy megyénkben e téren nagyon is hátra vagyunk még. Nem mintha népünkben nem lenne meg a kellő ügyesség, de nincs, ki e téren utmutató, tanácsadójak lenne, egyes darabokon meglátszanak az ügyes kéz nyomai, de a kivitel, a szín és alak, marad minden úgy, mint az tán pár száz évvel volt, s ez nagyon is kezdetleges, ezen kell hogy változtassunk, hogy egyesült erővel hassunk oda, miszerint megyénk népies munkái is méltóan megállják helyüket, a hazai iparcikkék között. Ezt pedig főleg az egyes vidékek földes urai és urnói tehetik meg legjobban, miben igen szép példával jár elő Schmalcz Adolf Dályokon — kinek csinos gyűjteménye van kiállítva a sokáczháziipar készítményeiből.

Dicséretet érdemel gróf Bethlenné Nagy-Selykről, szövészeti cikkeiért. A szegzárdi nőegylet, ki szintén e térről igen szép népszövevényeket mutat be Elversz Nándor Karancsrévről.

A karzat éjszaki homlokzatát Kovalszky Sarolta torontali szőnyegneműi az eleméri szövészeti tanműhelyből foglalják el. Igen csinos és izléseesen kiállított szőnyegek nagy választékát találjuk itt, mely szintén megérdemli a figyelmet. Ezzel szemben Weiss Jakab hodrusbányai csipkeverő tárgyai vonják magukra figyelmünket. Meltán kiállják a versenyt bármely külföldi ilyenmű készítménnyel. Izléseesen mintáik és nagyválasztéku összeállításuk maguk ajálják magukat. Ugyanitt van egy 13 éves kis leányka, ki folytonosan készíti a szép csipkéket, megmutatva ez által, hogy semmi nehéznek látszó dolgot sem lehetetlen el-

magyar állam-czimernek két variansa. Mindezekből összesen 45 darab van meg.

Ami a clichéket közelebről illeti ezek vékony vörös rézlemezek, melyekbe különböző fölírás, czimer vagy aláírás vésvé van; e rézlemezek vastagabb ólom alapra vannak forrasztva, melyeknek szabad oldala canellirozva van, bizonyára a gépbe való illesztés és megerősítés céljából. Maga az ólom-alap erősen meg van rongálva, megfúrva, lyukgatva; mindezt a kezelés, gépbe való pontos beillesztésnél a puha ólomra különböző oldalról ható nyomás idézhette elő. Magok a tulajdonképeni clichék majdnem mind, daczára a nagymérvű használatnak kitűnő karban vannak; a metszetek tiszták, szabályosak, fölületük egyenletes; a többszörösök egymáshoz igen hívek. Vegyük őket sorba. A „Kossuth Lajos pénzügyminiszter” sajátkezü aláírása facsimiléjének metszeteiből két nagyságban 14 db. van meg. A nagyobb alak az ezres, százaz, tizes és ötös államjegyeken alkalmaztatott, mind 1848. szept. 1-től kezdve: továbbá a magyar kereskedelmi bank által a vele kötött egyezmény alapján 1848. május havában kibocsátott két frtos bankjegyeken; a kisebb alak pedig az ugyanakkor kibocsátott egy forintos bankjegyeken szerepel. Ugyancsak a két és egy forintos bankjegyeken használtatott a „Rögler János bankpénztárnok” és „Völgyi Ferencz kincstári főpénztárnok” aláírását föltüntető cliché, csakhogy ez utóbbi még az 1849. január 1. kibocsátott harmincz és tizenöt pengő krajczáron is szerepel.

A meglévő 6 darab czimer szintén két fajta; az egyiknek pajzsa hosszukás négyszög tetején sz. István koronájával; a pajzs két mezejét elválasztó vonal összeesik a közepén kicsiben föltüntetett magyar czimer középvonalával; köröskörül a társországoknak cimerei töltik ki a pajzsak többi szabad fölületét; egészben véve sikerült kompozíció s kitűnően van metszve; ez csakis a kereskedelmi bank által kibocsátott két forintosokon fordul elő, mert már 1849-ben kibocsátott különböző kincstári utalványokon csak a magyar czimer szerepel tetején a magyar koronával vagy anélkül, e társországoké egészen hiányzik, s ez utalványokon a cimerek számára már nem használtatott külön álló és külön metszetű cliché, sem különböző színű nyomdafesték, hanem a matrix nyomás tüntette föl ezt is; egy szóval ezeken már csak az értéket és aláírást kellett külön clichével a kész matrixokra rányomtatni, mi a munkát és eljárást egyszerűsítette, úgyis elég bajjal járt az, hogy még az 1849. júliusban kiadott utalványokra is szabad kézzel, tintával kellett a sorszámot fölírni, amely nehézkes eljárás mód 1848-ban minden pénznemen divatban volt, kivéven a bank által kibocsátott egy forintosokat, melyeken mind a seriést mind a folyószámot betűjelzéssel pótolták. A czimer másik fajtája, melynek clichéje meg van, oldalt behajló, alul ívben kiszélesedő pajzs; szélei visszagyűrődve, fölötté a magyar sz. korona; a pajzs közepén szintén az országczimer, körötte a társországoké. Az ezres, százaz, tizes és ötös állam-

jegyeken s az egy forintos bankjegyeken mindenütt ily kompozíciójú czimer szerepel, melynek azonban egymástól nagyságban és a szélek hátravonalaik meneteiben némileg eltérnek. A meglévő cliché az öt forintos államjegyeken vörös színben föltüntetett czimernek felel meg teljesen, jól lehet, kivéve a tiz forintosét, a többi pénznemnél is, melyek nem utalványok valának, az államczimer rányomásánál mindenütt külön álló, a matrixhoz nem tartozó clichék használtatnak.

Van még ezeken kívül az öt és tiz forintos bankjegyeknek „öt forint” „tiz forint” feliratu clichéiből tiz darab; a bankjegyek „egy- és két forint”-jé; amabból két, emeből egy példány; az 1849. július 1-én kiadott kincstári utalványok. „Két pengő forintra” metszette és a harmincz pengő krajczárra szóló utalvány clichéjének egy töredéke.

A felemlitetteken kívül többről nincs tudomásunk; lehet, hogy a megolvastás alkalmával unickumok is veszték el, melyek szintén az eladottak között lehettek; teljesen hiányzanak a matrixokra külön nyomott s az érték jelzésére szolgáló római s arab számok, s az értéknek az ország különböző nyelvén való jelzésére szolgáló clichék; az 1849-iki kincstári utalványoknak minden egyes clichéje, kivéve a „két pengő forintra” szóló metszetet, nemkülönben teljesen hiányoznak a matrix lapok.

sajátítani; dicséri egyszermind a gyár tulajdonosát, ki a felvidéki szegény népnek e munka elvégzése után megnyitja az utat a könnyebb megélhetéshez.

Ettől balra van a pjerg-szélaknai gyermekjáték tanműhely játéktárgyai. Örvedetes haladást mutatnak be e téren, a csinnal kiállított tárgyak, melyek bátran versenyezhetnek a külföld ilyen mű készítményeivel, sőt tartósabbak amannál, lévén ezek fából kifaragva. Csak gratulálhatunk Záhora János ottani plébánosnak, ki e tanműhely derék és fáradhatlan igazgatója.

Mihaljovics kereskedő Eszékéről szőnyeget és szerb szöveteket mutat be — melyek szintén igen csinosak.

Itt látjuk a nagy-beckereki szőnyegszövő tanműhely bersa kötésű és szövésű szőnyeget. Az ügyesség, melylyel a persa szőnyeget utánnozza, bámulatos. A színezés is meglepő, a bársnyos légység majdnem csalódásba ejti az embert, alig akarjuk hinni, hogy nem perzsiai.

Szóval a háziipar kiállítás meggyőzhet minden látogatót, hogy vajmi kevés, de úgyszólván semmi sincs, miért a külföldre lennének kénytelenek szorulni.

Most már csak tőlünk függ, hogy annak minél nagyobb lendületet adjunk az által, hogy szükségleteinket, a mennyire csak lehet, fedezzük hazai készítményekből, de másrészt a hol lehet szolgáljunk a népnek tanácsokkal, utbaigazításokkal, hogy érintkezésbe jövéen a műveltebb osztálylyal, izlése is nemesüljön. És így el fogjuk érni idővel azt, hogy hazai iparcikkeink keresetek lesznek népünknek pedig új teret adunk — a melyen munkásságát érvényesítve, s így szentesítünk egy szent célt — a haza felvirágozását.

Körjárat a kiállítási területen.

Lapunk mult számában Angster orgonájának ismertetésével végeztük fenti czim alatt hozott cikkünket. Ma, dacára, hogy nem ugyanazon teremben van Unger Miklós és fia baranya-mágocsi orgona-építő cég orgonája, hanem a nöegylet helyiségében, következkép nem esik ugyan a körjáratba, még is itt emlékezünk meg róla, a mennyiben szorosán véve, a műfajt tekintve, határozottan ide tartozik.

Unger orgonája Töpfer tanár „Orgelbaukunst“ című műve és utbaigazítása után készült. Unger több évig Németországban is dolgozott jelesebb orgonaépítők műhelyében s így saját tapasztalatai, nemkülönbén több évi gyakorlata szintén hozzájárultak e mű létesítéséhez. A mű nem nagy, csak 8 változatu, hanem a szerkezete megérdemli, hogy azzal bővebben foglalkozzunk. Az orgona szekrénye diszes román stýlben épült, mely tölgyfából van s izléses faragványaival kellemes benyomást tesz a szemlélőre. Az orgona játszó asztala szintén tölgyfából van, a belseje pedig jaczanda fából. A homlokzati sipok némák, s az egész siprendszer az orgona belsejében van elhelyezve. A fuvó az orgona alsó részében van s két részből áll, u. m. a gyüjtőből, — a mely szivattyu szerkezet által hajtatik — és felső részből (magazin). E szerkezetnek előnye az, hogy a szél mindig egyenlő erővel működik, melynek sűrűsége 32° Reiter szerint. A szelláda a kúprendszer szerint készült, melynek előnye az, hogy minden egyes sipnak saját kúpja van s így a sipok mindig egyenlő erősségű és mennyiségű levegőt kapnak. A Manual 4¹/₂ Octáv terjedelmű a C-től a 3 vonalós f-ig. A Pedal 2 octáv. C-től h-ig. A Pedal billentyűzetéről megjegyzendő, hogy az Unger saját eredeti eszméje után készült. A Manual registerei a következők: Hegedü principal 8', Gedect 8', Salicional 8', Rohrflöte 4', Octáv 4', Mixtur 1, 2, 3. Pedal register kettő van, u. m. Bordun 16' és Principal bass 8'. A registerek alatt mellék-huzonyok vannak, a melyek arra szolgálnak, hogy a játszó a registereket tetszése szerint beállíthatja és velük egyidejűleg a combinatív lábnyomást használhatja. Ezenkívül van még 5 lábnyomó. Az első Forte, mely a teljes művet zárja vagy nyitja; második a combinatív nyomás, melyet, mint főntebb említettük, a mellék-huzonyokkal kapcsolhatunk össze. Azután van Crescendo és Decrescendo lábnyomás; az ehhez való redőzet nem csak a homlokzaton, hanem az orgona oldalán is van, mi által a Crescendo és Decrescendo sokkal teljesebb, mint oly orgonáknál, melyeknél a redőzet csak is a homlokzaton van s ép ezen okból ezen orgonán a homlokzati sipok némák. A műről csak is dicsérőleg szólhatunk, te-

kintve annak belszerkezetét, nemkülönbén csinos és izléses kiállítását. Unger 50 orgonát készített már, melyek közül nevezetesebbek a bonyhádi, kaposvári és az 1885-iki budapesti országos kiállítás felállított orgonája, a melyről a fővárosi lapok is elismerőleg nyilatkoztak.

Most már újra visszatérhetünk a butoripar osztályába. Ott találjuk Engel Adolf és fia i pécsi fa nagyiparosok kiállítványát egymás mellett két csoportban a terem éjszak-keleti sarkában. A főcsoport egy teljes szobaberendezésből áll. Gyönyörűen faragott keményfa butorok, vörös menyezetű s oldalt szintén vörös draperiával körített fülkében. Közvetlen emellett egy nagy, nehéz keményfából készült ebédlöbe való edényes szekrény s egy nagy ebédloasztal foglal helyet. Mind a két darab becsületére válik az Engelféregnek. E cég, a budapesti országos kiállítás nagy feltűnést keltett s ugy a szakférfiak, mint a laikus nagyközönség tetszését, elismerését s dicséretét vivta ki az erdő-gazdaság s faipar terén tanusított fáradhatatlan buzgalmaért s az elért sikerteljes eredményért. A fa-iparnak ez idő szerint egyik legkiválóbb képviselője a pécsi „Engel A. és fia” cég. Oly időben, midőn minden üzleti mozgás csak vajudott hazánkban s az ipar iránt kevés kivétellel csaknem mindenki közönyt mutatott: alapította meg Engel Adolf 1860-ban az első dél-nyugat-magyarországi gőz-fűrészelő gyárat Pécsen s ez neki nagy fáradságba, gondba s anyagi áldozatba került, mert minden oldalról akadályokba ütközött és számos nehézséget kellett leküzdenie. A gőz-fűrészelő gyár berendezése az évek hosszu során át mindig javult, fejlődött, úgy, hogy manapság már a maga nemében csaknem páratlanul áll. Készít mindenféle gyártmányokat vagon építéshez, bányákhoz, ácsok, kádárok, asztalosok számára stb. Franciaország, Holland, Olaszország részére. Szerbiába s Romániába is voltak nagy kivitelei. 1885-ben Fiuméba szállított mintegy 4000 m² méter talaj-koczkát, melyeknek egy része tölgy- és diófából s József főherczeg megrendelésére, ottani pompás villája számára készült. A gyár legdiszesebb s legművészebb kivite talaj-koczkákat állít elő. A belgrádi királyi palota nagy része az Engel által készített remek kivitelű talaj-koczkákkal van lepadlózva. A talaj-koczka-gyárral asztalosok, ácsok és más építészeti mesterségekre szükséges nagyob szerkezetű műhelyek vannak összekötve. A gépházban működik állandóan két gőzgép, az egyik 65, a másik 15 lóerejű. Használatban van 2 óriási törzs-fűrész, 9 gyalu-gép, 14 kör-fűrész, 2 szelvény fűrész, 1 szalag- és egy lomb-fűrész, valamennyi ördögi gyorsasággal működik s különféle munkát végezve csodálatos halmaz készítményt produkál. Naponta 100—120 mukás foglalkozik a gyárban s keresi kenyerét. A gépcsarnok mellett óriási fatelepek terülnek el, felhalmozva különféle fajú szál-, hasáb- s részben kidolgozott fával. A fahordás vasuti kocsikon s vassíneken történik. A derék család mult évben „Jánosi“ előnévvel magyar nemességgel lön kitüntetve.

(Folytatjuk.)

NAPI HIREK.

— **Orgona-hangverseny a kiállításon.** Pénteken délután fél 6-tól fél 7-ig kiváló művelzetben részesült a kiállítást látogató közönség. A zenészeti csoport jury-je, mely Hoffer Károly székesegyházi helyettes karnagy, dr. Schaurek Bódog, Szigriszt József és Engel József urakból állott, a zeneműveket és hangszereket vette bírálat alá. Midőn legvégül az Angster-féle pompás orgonát bírálta meg, Jaksch Ede székesegyházi organista változatos művekből izéssel összeállított programmal bíró orgona hangversenyt tartott, mely a valódi művészek díszére vált, s bizonyára nagyobb hallgatóságot érdemelt volna meg. Csak annyit emelünk ki, hogy a pécsi székesegyháznak oly orgonaművésze, mint Jaksch, még nem volt. Bámulatos technika úgy a manualesban, mint a pedálban, ritka izlés s változatok megválasztásában s a műveknek átértett és átértett előadását a kiválóbb orgonaművészek sorába emelik. — A jury tagjai el voltak ragadtatva, s a hangszer helyett, mely pedig szintén kiváló mű, hisz erről Angster neve is eléggé kezeskedik, — a művészt csodálták. A műsor a következő volt: 1. Zellner Orgona-concert. Első tétel. 2. Dr. Volkman „Az utolsó ítélet“ című orgonasonatájának következő részei: Sircsend. — A harsonák ébresztője s a feltámadottak gyülekezése. — Isten beszél az igazakhoz; azok jutalma. — Isten be-

szél a gonoszakhoz; azok kétségbeesése. — Az angyalok dicsőimnuszja, s a mennyei boldogság. 3. Halven: „Elza nászutja“ a Lohengrinből Wagner Richárdtól. 4. Orgonasenata Lachnertól. — A műsor minden egyes számának előadásakor alkalmunk volt a művészi előadást s az átértett felfogást egyaránt csodálni. Legnagyobb hatást a második szám tett, melynél a szerző genialitása s az előadó bámulatos technikája karöltve voltak, s melynek végeztével a jury tagjai s a jelenvolt műértők lelkes bravo kiáltásokkal s tapsokkal jutalmazták a művészt. Valóban a zeneértő közönség figyelmét a legteljesebb mérvben megérdemli Jaksch Ede művészi játéka, s míg e ritka művelzetre felhívjuk a közfigyelmet, egyszermind a műsornak s az előadás idejének előzetes hirdetéséről is a jövőben gondoskodni fogunk.

— **A kiállítás látogatottsága** folytonosan elég élénk, élénkebb mint azt az eddigi kiállításokon tapasztalni lehetett. Az eddigi fizető látogatók száma felülmúlja a 12.000-et. Nem fér hozzá kétség, hogy ezen élénk látogatás semmit sem fog veszteni később sem, mert a pécsiek maguk eddig aránylag legkisebb részét képezték a kiállítási látogatóknak, hanem az idegenek, kik folytonosan nagy csoportokban jönnek közénk. A magas arisztokratiából is volt már több látogatónk. Így Pallavicini Adél ögrófné, Andrassy Aladár és Eszterházy Móritz grófok tettek nagyobb mérvű bevásárlásokat. Csütörtökön este már a villamos világítás is kielégítőbb volt, és miután 20-án megérkezik a katona-zenekar, az igazi korzói élet és élénkség még csak akkorára várható igazán. — **A művészeti és Várady ornythologiai kiállítása** is, hol külön belépti-díj fizetendő, szép látogatósnak örvendenek.

— **A „pécsi dalárda“ Pancsován.** Engedve a pancsovai dalnok-egyesület meghívásának, hogy dalárdánk az e hó 26 án ott végre menő zászlószentelési ünnepélyen, valamint a 25 éves egyleti jubileumon jelenjék meg, holnap, szombaton este dalárdánk 14 tagja utnak indul Pancsova felé és ott résztvevén a tulajdonképeni ünnepélyen, másnap Belgrádra rándul, hol szintén hangversenyezni fog dalárdánk. Mindkét helyen époly szivélyes mint fényes fogadtatás vár kitünő énekeseinkre, kik különben rögtön hazaérkeznek, sőt aztán a katonazenekarral egyetemlegesen a kiállítási területen tánczczal egybekötött hangserenynt fognak rendezni.

— **Gyönyörű 2 szőnyeggel** gazdagodott meg a felső kiállítás női kézi munkaosztálya. Vörös plüss alapon aplikált himzés képezi a keretet, míg az egyik szőnyeg középrészét egy kutya képezi — tiszta kézimunka, melynek bámulatos kivitele meglepi a szemlélőt. A szőnyegek különben eladók. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

— **Villamos botrány.** A mi sok, az sok. Van villamos világításunk, de nincs köszönet benne! A magunk részéről még tovább is elnézhetnők e nevelés esténkénti próbálgatást, de nem tagadhatjuk meg a szót azon panaszosoknak, kik a villamos világítás helyett estéről estére szemvakító kísérletezésnek tanui. Eleintén a gépre fogták a hibát, most azt kicserélték, de azért épenséggel meg nem javult az állapot. Itt-ott felcsillog egy láng, hirtelenségénél és nyughatatlanságánál fogva vakítólag hatva a sétáló közönségre, de csakhamar újra elalszik és sötétségbe borítja az egész térséget — ha csak a hold véletlenségéből le nem küldi kedves sugarait. Városunkban tekintélyes szakember létezik a villamosság terén — Vé c s e y István, kinek találmányait a pécsiek és budapestiek egyaránt elismerik és élvezik! De épen mert szaktekintély, még eddig meg sem kérték, nézne utána és kutatná ki a berendezés hibáját, hogy a botrányos bajon segítsen! Nemcsak a közönséget bosszantja ezen megmagyarázhatatlan ügyetlenség, de árt a kiállításnak is, mert így jelentékeny jövedelemtől esik el. Ezen bajon gyorsan és radikálisan kell segíteni, különben a kiállítási korzó, mielőtt valódi életre jön, discredítálva lesz — és akkor már késő lesz a megbánás.

— **Nagy népünnepély.** Vasárnap délután több helybeli jótékonycélu egyesület javára a Tettyén népünnepély rendeztetik. Az ünnepély 3 órakor veszi kezdetét Várady Ferencz által szavalandó prológgal, melyet egyéb szórakozásra szánt apróságok követnek; így léghajók lesznek felbocsátva, tűzijáték és fényes kilvilágítás rendeztetik, játszik továbbá két zenekar.

— **Hangverseny.** Bizonyára már csak változatosság kedvéért is szívesen veszik majd kiállítóink, hogy Blätterbauer Rózsa k. a. a buda-

pesti zeneakadémia végzett növendéke, e hó 23-án este 8 órakor a „Hattyú“-teremben hangversenyt rendez, melyen Szegffy Gusztáv Budapestről és Schmidt Antal vesznek részt. Jegyek előre vált-hatók Valentin Károly fia és Engel Lajos könyv-kereskedésekben.

— **Tánczestély.** Ma este 8 órakor a Scholtz-féle sörcsarnok ujonnan épített nagy termében Herczenberger József derék tánczmesterünk kiváló tekintettel a városunkban időző idegenekre tánczestélyt rendez, melyen a Herczenberger által összeállított „Társalgó“ kerül bemutatásra, mely a budapesti népszínháznál is nagy hatást ért el.

— **Perczel Miklós jövetele elhalasztva.** Városunk országgyűlési képviselője, Perczel Miklós, ki e hó 20-ára helyezte kilátásba látogatását és azzal kapcsolatban beszámoló beszédét, közbejött családi körülmények miatt most nem jöhet közénk, a miért is a képviselő fogadtatására kiküldött bizottság későbbi időpontra halasztotta el ténykedését.

— **Kiállítási zeneszerzemények.** A pécsi kiállítás alkalmából Hoffer Károly által irt keringő, mely Nádosy Ida ő nagyságának van ajálva, a czimlapon Pécs központjának képével már megjelent és most bizonyára annál kapósabb lesz, mert a keringő rövid idő alatt Jancsi bandája által játszva népszerű lett és mindenütt a dallamos zene hangjai ütnek meg füleinket. — Ugyancsak a kiállításra Valentin Károly fia kiadásában Tisza Aladártól (Langer Viktortól) jelent meg egy kiállítási csárdás szintén díszes kiállításban. A czimlapot a kiállítás bejárati kapuja és a kiállítási elnök arczképe díszíti, kinek a talp alá való csárdás ajálva is van. A műmesterére vall, ki most azon kívül, hogy a dalárda karmestere, szerény állásban él közöttünk, de azért neve a magyar népdal megnevesítése körül feledhetetlen marad.

— **Dr. Roboz Zoltán,** a szegszárdi phylloxera bizottság biztosa ugyancsak e bizottság által Franciaországba küldetett ki, hogy az egészséges szőlőkön megejtett szénkénevezés eredményét kutassa ki. Dr. Roboz, ki a pécsi kongresszus kezdeményezője volt, e hó 20-án megy franciaországi útjára.

— **Az élő állatok kiállítása** vasárnap reggel 8 órakor lesz minden ünnepélyesség nélkül a kiállítás színhelyén, a Lakits-kaszárnyában és a mellette lévő szedres kertben megnyitva. A kiállítandó állatok egy része már pénteken este megérkezett és a kiállítás színhelyén lévő istállókban elhelyeztettek. Az élőállatok kiállításának rendezését Vörös Mihály tanár és a baranyai gazdasági egyesület titkára végzi.

Hirdetések:

Scholtz A. és Fia
SÖRCSARNOKA

ÉS
ÉTTERME

a kiállítás területén, a gyermek-kert helyiségében.
Mindennap délben és este cigányzene.

Kedden és szombaton este a
KATONA-ZENEKAR
hangversenyez.

„Szalády-kávé“

a birodalom legjobb mellékkávéja.

„Hungária-kávé“

tisztán használva pótolja a drága ázsiai kávét s a mellett mint jóhatású háziszser gyomor- és bélhurut, rossz emésztés s több bajok ellen biztos segélyt nyújt.

A kiállításon (nyári szinkör) megtekinthető.

Pécssett kapható minden előkelő fűszerkereskedésben.

OBETKO ZSIGMOND

dísz-norinbergi és rövid-áruk raktára és első pécsi varrógép-kereskedése:

ajánlja dús választékban, gyári áron, 5 évi jótállás mellett: legkitűnőbb gyártmányu

bel- és külföldi varrógépeit,

kézi gépek 10 füttől 40 füttig, lábbal hajtó gépek 30 füttől 140 füttig, házi és mindennemű iparosok részére.

Bizományi raktár gazdasági és mosógépekből, melyek gyári áron adatkak el részletfizetésre kiszolgáltatnak.

Nagy raktár vatta- és paplan-pamutból, lámpák, zeneeszközök és húrok, utazó bőröndök, kalitkák, esőernyők, sétatokok, viasz vászon, cipők, kosarak, evőeszközök és játékszerekből.

☛ **Varrógép-javítások** ☛

jutányosan jó állás mellett vállaltatnak el. Az üzlet Pécssett, fő-utca, városház épületben és a raktár az árucarnokban található.

Ifj. BUDAY

templom-, szoba- és czégfestő

Pécssett, Széchenyi-tér 10.

Elvállal minden e szakba vágó munkát, mint ajtó- és ablak-festést és fényezést is.

Vidéki rendeléseket pontosan eszközölk.

NEMZETI SÖRÖDE.

Széchenyi-tér,
a Ribay-kávéház alatt.
Elsőrangú étterem.

☛ **Jó borok.** ☛

== Naponta friss csapolás. ==

Minden vasárnap

czigányzené.

Engel Adolf és fiai cég

fürdő-intézetében

kád- és gőzfürdők

uszó-medenczékkel

egész napon át rendelkezésre állanak.

Gyártmányaikból ajánlják:

talajkoczká, mindennemű tölgy- és fenyő-épületfa, kádár- és bognárfa, valamint czeментlemez készleteiket legjobb minőségben jutányos árak mellett.

Éppen most jelent meg a

„KIALLITÁSI KALAUZ“.

☛ **UTMUTATÓ** ☛

A PÉCSI ÁLTALÁNOS MŰ-, IPAR-, TERMÉNY- S ÁLLATKIALLITÁSRA

== Gazdag tartalommal. ==

Ára 60 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben és a dohánytözsdén.

Folyó évi augusztus hó 12-ikétől, azaz vasárnaptól

naponta látható

d. e. 9 órától 12-ig, d. u. 2 órától 6-ig

az Oertzen-féle ház mária-utczai emeletén

VÁRADY FERENCZ

ornythologiai

magán-gyűjteménye:

élő hazai és exotikus madarak és honosított majmok, stb.

Belépti díj: I. hely 30 kr. — II. hely 20 kr.

Gyermekek a felét fizetik.

☛ **A tiszta jövedelem a városi szegényház javára fordittatik.** ☛

Bemenet a régi színház főbejázatánál.